Katowice, 20 lutego 2024 roku

Działając na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku
o przeciwdziałaniu przemocy domowej
(t.j. Dz. U. z 2021 roku, poz. 1249 z późn. zm.), ustalam:

Zalecenia dotyczące opracowania i realizacji programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową na terenie województwa śląskiego na lata 2024-2030.

Programy korekcyjno-edukacyjne winny być realizowane zgodnie z zapisami:

I. ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej (t.j. Dz. U. z 2021 roku, poz. 1249 z późn. zm.);

II. rozporządzenia Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 czerwca 2023 roku w sprawie programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową (Dz. U. z 2023 roku, poz. 1163);

III. rozporządzenia Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 czerwca 2023 roku w sprawie wzoru zaświadczenia o zgłoszeniu się do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową lub w programach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową oraz wzoru zaświadczenia o ukończeniu tych programów, a także wzorów pouczeń w związku z uczestnictwem osób stosujących przemoc domową w tych programach (Dz.U. z 2023 roku, poz. 1164);

IV. Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030 ustanowionego Uchwałą Nr 205 Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2023 roku (M.P. z 2023 roku, poz. 1232), tj. Kierunkiem działań określonym w pkt 3.3. *„Realizowanie wobec osób stosujących przemoc domową programów korekcyjno-edukacyjnych zmierzających do zaprzestania stosowania przemocy domowej”* wraz załącznikiem nr 1 *„Wydatki z budżetu państwa na lata 2024-2030 w związku z uchwaleniem Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej”.*

---

1. Za realizację programu korekcyjno-edukacyjnego odpowiada podmiot realizujący. Powiat sprawuje nadzór nad prawidłową realizacją zadania.

2. Realizatorami programów korekcyjno-edukacyjnych mogą być jednostki samorządu terytorialnego szczebla powiatowego z możliwością współpracy z organizacjami pozarządowymi.

3. Zgodnie z zapisem pkt 3.3.4. *Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030* zaleca się zapewnienie dostępu do programów korekcyjno-edukacyjnych w każdym powiecie przez całoroczną dostępność miejsc w realizowanych programach.

4. Za weryfikację kwalifikacji osób prowadzących programy korekcyjno-edukacyjne odpowiedzialny jest powiat nadzorujący realizację zadania. Kwalifikacje osób prowadzących programy korekcyjno-edukacyjne powinny być zgodne z wymogami

określonymi w § 6 i 7 rozporządzenia w sprawie programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową.

5. Przyjęty do realizacji program korekcyjno-edukacyjny winien zostać opracowany na piśmie i stanowić odrębny dokument. Przebieg realizacji programu oraz działania monitorujące zachowania osób stosujących przemoc domową po ukończeniu programu, również winny być dokumentowane w sposób umożliwiający dokonanie oceny realizacji zadania.
6. Program powinien zakładać realizację standardów wynikających z § 2 rozporządzenia w sprawie programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową oraz wskazywać warunki, jakie musi spełnić jego uczestnik, aby go ukończyć. Wśród warunków uwzględnić należy uczestnictwo w spotkaniach programu na poziomie **co najmniej 75% godzin zegarowych.** W programie należy również ująć okoliczności, które mogą spowodować wykluczenie osoby z uczestnictwa w nim.
7. Zawartość merytoryczna programów korekcyjno-edukacyjnych winna uwzględniać standard prowadzenia takich programów założony w § 2 rozporządzenia w sprawie programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową. Rekomenduje się, aby tematyka zajęć uwzględniała:
   - **społeczno-kulturowe źródła i okoliczności towarzyszące przemocy domowej** – powiązania między przemocą a stereotypami dotyczącymi płci i relacji między kobietami i mężczyznami oraz rodzicami i dziećmi,
   - **problemy władzy i kontroli w relacjach międzyludzkich** – potrzeby osób stosujących przemoc dotyczące władzy i kontroli, zaprzeczanie odpowiedzialności za przemoc i obwinianie osób doznających przemocy, proces wiktymizacji, rozróżnianie zachowań agresywnych i asertywnych, rozpoznawanie osobistych postaw związanych z przemocą, uczenie się odpowiedzialności za własne decyzje,
   - **planowanie i rozwijanie samokontroli** – mechanizmy agresywnych zachowań, zaprzeczanie aktom przemocy i zniekształcanie obrazu minionych wydarzeń, zniekształcenie myślenia i unikanie świadomego wyboru oraz decyzji, rozpoznawanie sygnałów ostrzegawczych, ćwiczenie technik powstrzymywania agresywnych reakcji,
   - **uzależnienia a problem przemocy** – rozpoznawanie uzależnienia od alkoholu i narkotyków, specyfika związku między nadużywaniem substancji chemicznych a stosowaniem przemocy, zaburzenia życia rodzinnego spowodowane uzależnieniami rodziców, rozpoznawanie jak ślady bycia krzywdzonym przekształcają się we wrogość wobec innych,
   - **komunikacja interpersonalna** – zdolność do rozpoznawania oraz konstruktywnego wyrażania uczuć, intymność i umiejętność empatycznego słuchania innych i reagowania z szacunkiem, umiejętności rozwiązywania konfliktów oparte na negocjacjach i kompromisach, rozpoznawanie różnych form wyrażania wrogości i braku szacunku oraz uczenie się konstruktywnych postaw wobec innych,
   - **promocja pozytywnych standardów i wartości życia rodzinnego** – wzmacnianie poczucia odpowiedzialności za bezpieczeństwo w związkach i w rodzinie, szczerość i solidność, akceptowanie osobistej odpowiedzialności

za czyny, rozwijanie zdolności do szacunku i wsparcia oraz akceptacji dla uczuć, opinii, postępowania i przyjaciół partnerki/partnera, sprawiedliwość i równość w podziale praw i obowiązków, partnerstwo ekonomiczne,

- **przemoc seksualna** – rozpoznawanie poniżających i nieakceptowanych przez partnerkę/partnera zachowań i sytuacji związanych z seksem, jako ważnej formy przemocy,
- **dzieci, przemoc i wychowanie** – wpływ przemocy domowej na psychikę i zachowanie dzieci, uświadomienie, że agresywne metody wychowawcze krzywdzą dzieci i uczą je stosowania przemocy, modelowanie pozytywnych form i umiejętności rodzicielskich,
- **tolerancja i szacunek wobec osób starszych i niepełnosprawnych** – nauka pozytywnych zachowań wobec ludzi starszych i niepełnosprawnych oraz radzenia sobie z sytuacjami kryzysowymi i trudnościami w kontaktach interpersonalnych z takimi osobami.

Ponadto, zgodnie z § 2 pkt 9 rozporządzenia w sprawie programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową, **każdemu uczestnikowi programów należy przekazać informacje o możliwości podejmowania działań terapeutycznych.**

Zawartość merytoryczna programów korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc domową powinna, oprócz oddziaływań edukacyjnych, obejmować praktyczne ćwiczenia dostarczające korekcyjnych doświadczeń osobistych, zmieniających zachowania i postawy związane z przemocą oraz rozwijające umiejętności samokontroli i konstruktywnego współżycia.

8. Do programu powinna być prowadzona wstępna kwalifikacja uczestników, uwzględniająca diagnozę ich funkcjonowania i sytuacji życiowej, a także specyfikę przemocy, którą stosowali. Działania kwalifikacyjne, w tym diagnoza winny być dokumentowane.
9. Osoby, u których zostało rozpoznane uzależnienie od alkoholu lub innych substancji psychoaktywnych, mogą uczestniczyć w programie korekcyjno-edukacyjnym po zakończonym programie psychoterapii uzależnień.
10. Za uczestnika programu korekcyjno-edukacyjnego przyjmuje się osobę, która podpisze kontrakt, w którym zaakceptuje reguły uczestnictwa w programie (w szczególności: warunki, jakie należy spełnić, by program ukończyć oraz okoliczności powodujące wykluczenie z programu) oraz rozpocznie udział w spotkaniach indywidualnych lub grupowych.
11. Osobom, które zgłosiły się do programu korekcyjno-edukacyjnego, powiat wydaje zaświadczenia o zgłoszeniu się do uczestnictwa, o których mowa w art. 4 ust. 6 pkt 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej. Zaświadczenie podpisuje starosta/prezydent miasta, bądź osoba przez niego upoważniona.
12. W przypadku realizacji programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową w tym samym miejscu, w którym udziela się pomocy i wsparcia osobom doznającym przemocy domowej, należy zadbać o bezpieczeństwo osób doznających przemocy domowej np. poprzez realizację programów w innych godzinach lub dniach, od tych, w których udzielana jest pomoc osobom doznającym przemocy. Nie dopuszcza się prowadzenia programów korekcyjno-

edukacyjnych w miejscach zapewniających całodobowe schronienie dla osób doświadczających przemocy domowej.

13. Programy należy prowadzić w **formie spotkań indywidualnych lub grupowych**. **Realizator może wybrać jedną z powyższych form, bądź zastosować obie.** W przypadku zajęć grupowych, winny one być prowadzone w grupach, których wielkość pozwoli na sprawne i niezakłócone ich realizowanie oraz da możliwość wykonywania w trakcie programu praktycznych ćwiczeń grupowych, mających na celu zmianę zachowań i postaw związanych z przemocą oraz rozwijających umiejętności samokontroli i konstruktywnego współżycia u uczestników oddziaływań.

14. Rekomenduje się, aby łączny czas trwania programu wynosił **około 60 godzin**. Od zasady tej przewiduje się odstępstwa w zakresie pomniejszenia liczby wymaganych godzin zajęć dla każdego uczestnika, pod warunkiem realizacji standardów wskazanych w § 2 rozporządzenia w sprawie programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową i uwzględnienia treści programowych wymienionych w pkt 7 Zaleceń.

15. Przerwy pomiędzy kolejnymi zajęciami nie powinny być dłuższe niż tydzień. Od zasady tej możliwe są kilkudniowe odstępstwa wynikające z umiejscowienia w kalendarzu świąt i pozostałych dni wolnych od pracy.

16. Osoba dołączająca do programu korekcyjno-edukacyjnego prowadzonego w trybie ciągłym, niezależnie na jakim etapie realizacji programu do niego przystępuje, winna mieć możliwość zrealizowania wszystkich treści programowych określonych w pkt 7 Zaleceń.

17. Osobom, które spełniły warunki ukończenia programu, powiat wydaje zaświadczenia, o których mowa w art. 4 ust. 6 pkt 4 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej, które podpisuje starosta/prezydent miasta, bądź osoba przez niego upoważniona.

18. Osoby uczestniczące w programach, zgodnie z zapisem pkt 3.3.7. *Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030,* winny być objęte po ich ukończeniu badaniami skuteczności programu przez monitorowanie zachowań osób stosujących przemoc domową przez okres do 3 lat po ukończeniu programu, gdzie wskaźnikiem skuteczności jest liczba osób stosujących przemoc domową, które po ukończeniu programu korekcyjno-edukacyjnego powróciły do zachowań polegających na stosowaniu przemocy.
    W programie należy określić częstotliwość prowadzonego monitoringu. Jednorazowe zmonitorowanie zachowania osoby, która ukończyła program jest niewystarczające.

19. Wysokość przyznanych jednostce samorządu terytorialnego środków jest uzależniona od wysokości budżetu przyznanego dla województwa śląskiego przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, przeznaczonego na realizację tego zadania w danym roku budżetowym.
    Kalkulując koszt realizacji zadania, należy przyjąć, że zgodnie z założeniami *Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030*, koszt realizacji programu korekcyjno-edukacyjnego **na jednego uczestnika wynosi do 1 000 zł**.

20. Środki finansowe na realizację programów korekcyjno-edukacyjnych mogą być wydatkowane na:
- wynagrodzenia specjalistów prowadzących program,
- wynajem pomieszczeń na potrzeby prowadzenia programu oraz opłacenie mediów,
- zakup materiałów niezbędnych do realizacji programu, w tym biurowych (np. papier, tonery do drukarki) oraz artykułów spożywczych dla uczestników,
- inne koszty związane z bezpośrednią realizacją programu, **w kwocie nieprzekraczającej 10% dotacji na 1 uczestnika**.

Wydatkując środki finansowe z dotacji, należy każdorazowo brać pod uwagę celowość oraz gospodarność ich wydatkowania. Tak więc przy realizacji działań należy zawsze dobierać odpowiednie, optymalne i racjonalne metody oraz środki dla osiągnięcia zamierzonych celów. Ponadto należy oszczędnie i wydajnie wykorzystywać przyznane środki finansowe, dążąc do osiągnięcia najlepszego stosunku wykorzystanych zasobów do osiągniętych rezultatów.

21. W odniesieniu do programów korekcyjno-edukacyjnych prowadzonych w trybie ciągłym, należy zwrócić szczególną uwagę na terminy zawierania umów z realizatorami, tak aby zapewnić ciągłość prowadzenia programów w tym trybie, nie doprowadzając do sytuacji, w której zajęcia prowadzone są nieprzerwanie bez stosownego umocowania.

22. Dane sprawozdawcze przekazywane przez realizatorów programów korekcyjno-edukacyjnych winny zawsze odnosić się do osób będących uczestnikami programu (pkt 10 Zaleceń) oraz osób, które ukończyły program, przyjmując za ukończenie spełnienie przez uczestnika warunku wskazanego w pkt 6 Zaleceń oraz warunków wskazanych przez realizatorów w programie.